

Kronik

Kulturkalender

Kulturkalenderen, der udkommer som del af *Diamanten*, giver et samlet overblik over sæsonens udstillinger, koncerter, foredrag og arrangementer. Det samme gør den elektroniske kulturkalender, som findes via adressen <www.kb.dk>.

Bøger og bibliotek

Niels Erik Rosenfeldt får pris for fremragende formidling

Årets *H.O. Lange-Pris* 2008, som gives for fremragende forskningsformidling, tildeltes lektor, cand.mag. Niels Erik Rosenfeldt, Københavns Universitet, for hans bog *Lenin. En revolutionær fundamentalist*, og for et langt livs engageret formidling af russisk og sovjetisk historie. H.O.Lange-Prisen uddeltes for 8. gang og er indstiftet af Det Kongelige Bibliotek og G.E.C. Gads Fond.

Niels Erik Rosenfeldts bog giver en bred skildring af Lenins liv fra hans fødsel i 1870 til hans død i 1924. Lenin var en dynamisk strateg, der kunne være ekstrem hensynsløs overfor sine modstandere.

Som en rød tråd gennem bogen løber Lenins tro på og opfattelse af revolutionen gennem forskellige faser af hans politiske karriere. Bogen er ikke tynget af et kæmpe noteapparat, men indbydende at gå til med mange dokumentariske illustrationer.

“Jeg skriver for den alment interesserede læser, der har interesse for vor

samtidshistorie. Jeg har forsøgt at beskrive baggrunden for de valg, som Lenin endte med at træffe. Hvorfor valgte han som han gjorde?” siger Niels Erik Rosenfeldt.

I priskomiteens motivering fremhævedes det, at Niels Erik Rosenfeldt senest med sin bog om Lenin har “demonstreret, at han ikke alene er dybt fortrolig med emnet, men tillige lykkeligt formidler det med sine helt egne synsvinkler”.

Den sovjet/russiske historie bliver ved med at være aktuel. Og den bliver ikke mindre spændende, når den genfortælles og analyseres af Niels Erik Rosenfeldt som er ansat ved Østeuropæisk Afdeling på Institut for Tværkulturelle og Regionale Studier ved Københavns Universitet.

H.O.Lange-Prisen på 50.000 kr. blev overrakt af tidligere udenrigsminister Niels Helveg Petersen på BogForum 14. november 2008.

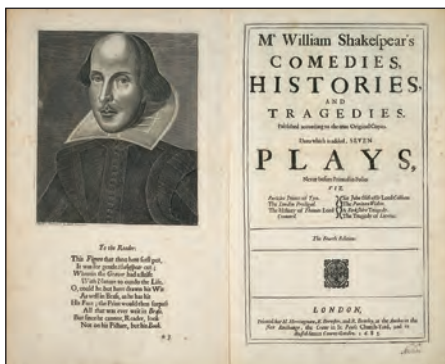
Side 3 bringes Lars Poulsen-Hansens prismotivering og s. 11 Niels Erik Rosenfeldts takketale.

Nem adgang til hele den engelske nationallitteratur for alle på Københavns Universitet

Early English Books Online (EEBO) er en ganske enestående database – der indeholder alt, hvad der er udgivet på engelsk eller trykt i England (og de engelske kolonier, bl.a. Nordamerika) på andre sprog fra 1473 til år 1700.

Der er tale om i alt 125.000 titler, hvoraf der foreløbigt er adgang til 103.000 titler gennem Det Kongelige Biblioteks katalog REX. De resterende titler følger.

EEBO suppleres af den anden store engelske e-bogssamling, *Eighteenth*

Comedies, History and Tragedies. *William Shakespeare*. London 1685.

Century Collection Online (ECCO), som giver dokumentation for udviklingen i hele det 18. århundrede med Revolution, frihedserklæringer, Oplysningstid og meget mere. Der gives således en nem og hurtig adgang til den hele engelske kulturarv fra 1473 – 1799 inden for alle fagområder. De to databaser kan søges samtidigt.

EEBO giver bl.a. adgang til de tidlige litterære klassikere som *Canterbury Tales* eller Malorys *Morte d'Arthur* fra slutningen af det 15. århundrede.

Fra slutningen af det 16. århundrede finder vi de første Shakespeare-tryk – reproduktioner i pdf-format af de eksemplarer, som findes i the Bodleian Library, the Henry E. Huntington Library eller British Library. F.eks. *Richard III* og *Romeo og Julie* fra 1597, trykt kort efter førsteopførelserne og nu tilgængelige i pdf-format. Tilsammen er der i EEBO og ECCO 684 udgivelser af Shakespeares værker – heraf de 212 fra før år 1700.

Naturvidenskab, filosofi og teologi er i EEBO repræsenteret ved værker af f.eks. Newton og Galileo, Francis Bacon og Thomas More, Erasmus og Martin Luther, samt de tidligste oversættelser til engelsk af Biblen.

EEBO indeholder ikke blot bøger, men også tidsskrifter, pamfletter, traktater og mange andre dokumenttyper inden for alle fagområder. Især historie, filosofi og teologi er velrepræsenteret. Lingvister kan foretage studier i det tidlige engelske sprog, musikforskere kan finde engelske ballader og sange eller Purcells noder, kemikere og fysikere kan læse Boyle og naturvidenskabsforskere kan se tekster, der belyser begyndelsen til moderne videnskab.

Der er adgang til EEBO fra computere på Det Kongelige Bibliotek og på Københavns Universitet, samt hjemmefra for alle studerende og ansatte ved Københavns Universitet.

EEBO projektet er udført af forlaget og udbyderen ProQuest/Chadwyck-Healey i samarbejde med University of Michigan, som siden 1938 har mikrofilmnet og siden scannet disse engelsksprogede værker.

Europeana er gået i luften

Mona Lisa, Beethovens 9. Symfoni og en dokumentarfilm om Alfred Nobel. Alt dette og meget mere kan nu ses ved bare et par enkle museklik ind i Europas kulturelle hjertekammer. *Europeana* er EU's nye online multimediebibliotek.

Efter tilpasning af den nødvendige software vil Det Kongelige Bibliotek i løbet af 2009 bidrage med digitale kort, blandt andet Hans Egedes Grønlandskort fra 1737, Rischels og Birket-Smiths samling af guitarmusik og Giedde's nodesamling. De tre bidrag er valgt, fordi materialet er digitalt tilgængeligt, nemt at forstå og gå til og fri af ophavsretslig beskyttelse.

“Vi glæder os til at komme med, og i de kommende år vil vi bidrage med endnu mere, men det afhænger også

af, om vi som led i regeringens digitaliseringsstrategi får bevillinger til en massiv digitaliseringsindsats ud over den, vi for tiden selv kan finansiere, og som absolut er nødvendig, hvis ikke Danmark skal drukne i det langt større Europa og ikke mindst den anglo-amerikanske verden”, siger Erland Kolding Nielsen, Det Kongelige Biblioteks chef.

Foruden Det Kongelige Bibliotek bidrager bl.a. Statsbiblioteket, Styrelsen for Bibliotek og Medier og de danske museer som partnere i det europæiske projekt, der går under navnet *Europeana*.

Fra i dag er det blevet nemt at være kulturel turist i Europa uden selv at forlade landet. Cremer af den europæiske kulturarv findes nu på en samlet medieplatform. Søg f.eks. på *Magna Carta* fra 1215, som tilhører British Library, eller se de originale breve og noder af Wolfgang Amadeus Mozart fra Østrig.

Det Kongelige Bibliotek på nettet

Daells Varehus' kataloger

Daells Varehus blev oprettet af de to brødre Daell og begyndte som et postordrefirma efter amerikansk forbillede. Der blev annonceret i ugeblade som f.eks. *Hjemmet*, og de første pakker blev sendt i 1906 i et antal af 421. Allerede i 1910 blev der sendt 50.959 pakker. I 1912 åbnede varehuset i Nørregade i København.

Daells Varehus sendte farvestrålende kataloger til hele Danmark. Det første kom i 1911 med en lille snor i, og på bagsiden af kataloget anbefales det at

hænge det op i snoren, “saa har De det altid let ved Haanden!” I kataloget er der udtalelser fra tilfredse kunder. Slagtermester R. Nielsen, Tillitze, Nakskov, skriver: “Kvartermester Christensen anbefaler meget Deres Tæpper til 6 ½ Kr., hvorfor De bedes sende mig et.” Det tæppe, der refereres til, er “vort berømte skotsk-tærnedede Rejsetæppe”, som man i 1910 solgte 8.656 stk. af.

Varehuset havde mange udstillingsvinduer rundt om i København. Mest kendt var nok vinduet på hjørnet af Amager Torv og Strøget – underetagen af den nuværende Café Norden – hvor især juleudstillingerne med mekaniske dukker var et tilløbsstykke.

Efter mange år med fremgang kom der i 1980'erne en periode med besparelser og nedskæringer, og i 1999 lukkede Daells Varehus. En epoke var slut.

Journalisten og forfatteren Erik Nørgaard har engang kaldt Daells

Varehus-kataloger for Danmarks vigtigste kulturhistoriske tidsskrift! Takket være loven om pligtaflevering har Det Kongelige Biblioteks Småtrykssamling en næsten komplet samling kataloger. De er nu blevet digitaliserede og præsenteres hermed til studium, eftertanke og fornøjelse.

KulturPerler.kb.dk

Den Digitaliserede Kulturarv

Klik ind på Danmarks nye nationale portal, som samler den digitaliserede kulturarv.

Ny indgang til billeder, bøger, tidsskrifter, aviser, breve, manuskripter, arkivalier, kort, noder, musik, film, tale, museumsgenstande – ressourcer og samlinger af alle arter, som hidtil kun har eksisteret i fysisk form.

KulturPerler samler, registrerer, beskriver og systematiserer landets digitaliserede e-ressourcer og samlinger. Kernen er samlingsbeskrivelserne, som giver detaljerede oplysninger om og link-adgang til

de enkelte ressourcer.

Primært er der tale om e-ressourcer fra offentlige institutioner – museer, biblioteker, arkiver, styrelser m.v., men også e-samlinger fra andre organisationer, private foreninger eller persongrupper kan indgå.

Der er ikke kun tale om e-ressourcer af national proveniens, men også om digitaliserede samlinger af udenlandsk oprindelse, som findes i danske institutioner og samlinger. Hensigten er, at institutioner, personer eller organisationer, der digitaliserer, kan indberette til portalen i et fast format. – Link til indberetningskemaet findes på enhver af portalens sider.

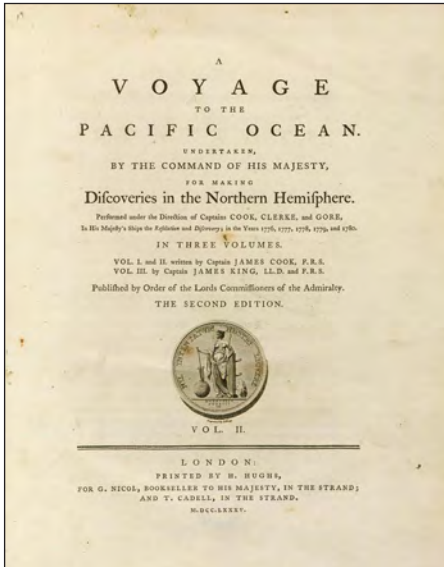
KulturPerler har et dobbelt sigte: at give en samlet, struktureret indgang til den voksende mængde af digitaliserede ressourcer og derved henvende sig til alle interesserede brugere af digital viden – og at give et løbende overblik over digitaliseringssituationen i Danmark.

Målet har været at opbygge en let tilgængelig, brugervenlig portal. Den er organiseret i tre dele, idet e-ressourcerne kan findes under udgivende institutioner, under materialetyper og under fagområder.

Besøg Danmarks Bogmuseum på nettet

Hvad der ikke uden videre kan lade sig gøre i virkeligheden, kan nu lade sig gøre på nettet. De sjældne gamle bøger er omgivet af den størst mulige sikkerhed, og det er vanskeligt at komme tæt på de skrøbelige og kostbare værker.

Men nu har Det Kongelige Bibliotek åbnet Danmarks Bogmuseum på nettet. Her kan man komme helt tæt på og granske de sirlige håndskrifter eller nyde de flotte ornamenteringer og smukke bogbind.

Danmarks virtuelle Bogmuseum rummer bl.a. 4-bindsværket *James Cook and James King: A Voyage to the Pacific Ocean*. London 1785. 2nd edition.

Det Kongelige Bibliotek er som Danmarks Bogmuseum et af landets ældste museer. Museet rummer bl.a. bibliotekets samlede bestand af ældre bøger og håndskrifter, heriblandt ca. 4.500 bind (de såkaldte inkunabler) trykt før år 1500 og en enestående samling af middelalderlige håndskrifter. Forskellige aspekter af boghistorien, såsom bogtryk, bogillustrationer og bogbind, formidles gennem museets mange samlinger, der i tid strækker sig fra middelalderen og op til nutiden.

På netsiderne kan man klikke sig frem til det virtuelle bogmuseum, som består af en samlet oversigt over alt boghistorisk materiale, som Håndskriftafdelingen har lagt på nettet de senere år; ligesom man kan læse korte rids af bogens historie gennem tiderne i Danmark og udlandet. Kom direkte på museum via: <http://www.kb.dk/da/dia/bogmuseum/>

Tæt på Napoleons krige på nettet

Sidste skud på det digitale europæiske nationalbibliotekssamarbejde er en omfattende web-udstilling over Napoleons Krige, klik: www.theeuropeanlibrary.org/exhibition/Napoleonic_wars/ som falder sammen med, at det er to hundrede år siden begivenhederne fandt sted. Mere end 200 digitaliserede kort, tegninger, stik, noder mm. er indsamlet fra nationalbibliotekerne i Spanien, Portugal, Frankrig, England, Schweiz, Nederlandene, Serbien og Danmark. Webudstillingen giver et totalbillede af den historiske epoke og adgang til unikt materiale som f.eks. den franske forfatningslov (1814), skitser af Francisco de Goya (1810) og militære kort som viser Napoleons planlagte angreb.

Det Kongelige Bibliotek har leveret fire afbildninger, heriblandt "Udfald mod de engelske i Classens have" – et stik af Lahde efter tegning af Eckersberg, som ses herunder.

Ny side med digitale Kuhlau-noder

Fr. Kuhlau (1786-1832) skrev en lang række værker for fløjte, klaver og strygere – sammen i kammermusik eller som soloinstrument. Det er værker, der stadig opføres mange steder, og Det Kongelige Bibliotek har derfor igangsat et digitaliseringsprojekt med 1800-tals-udgaver af en stor del af komponistens produktion, der

således kan findes online.

Et mindre udvalg af manuskripter er også online-tilgængelige, men der er sjældent tale om nedskrifter fra Kuhlaus hånd. Det er i stedet arrangementer og afskrifter af hans værker, foretaget af andre.

Udstillinger

This is how I remember, now.

Portraits. Photographs by Jim Dine

Portrætter er også tolkninger og storytelling. Én af det 20. århundredes største billedkunstnere har givet sig i kast med fotografiet. Hans bud på portrættet, når

Jim Dine Lilies and boys, 2006.

Jim Dine Orange Pupils, 2006

det fastholdes i det fotografiske medie, kunne ses i Det Nationale Fotomuseum, da amerikanske Jim Dine viste sin nyeste udstilling *This is how I remember, now. Portraits.*

Jim Dine (f. 1935) er én af pionererne i 1960'ernes Pop Art-bevægelse, og han har været en central figur i billedkunsten lige siden sit gennembrud i 1962. Som kunstner er Dine dog svær at sætte i bås. Han har konstant formået at forny sit kunstneriske udtryk, ikke for at behage skiftende tiders skiftende smag og ismer, men snarere for at bevare originaliteten i sit helt unikke stil. I 1990'erne begyndte han for alvor at arbejde med fotografiet, og det har nu resulteret i den dybt personlige og ekspressive udstilling *This is how I remember, now. Portraits.*

Som udstillingens undertitel antydede, var det én af fotografiets mest kendte genrer – portrættet – der samlede udstillingen. Hos Dine ligger portrættet langt fra den personschildring, man ellers forbinder med genren. Her samles objekter, personer og

brudstykker af souvenirfotografier i col-lagelignende kompositioner, og tilsammen fortæller de en både bredere og dybere historie om kunstneren og hans personlige forhold til den verden, der omgiver ham. Som Dine selv har sagt om sine portrætter, er formålet at afdække sig selv i andre – og andre i sig selv.

Det Nationale Fotomuseum 13. februar – 9. maj 2009.

Avisens håndskrift

Danske Bladtegnere 1983 - 2008

Foreningen Danske Bladtegnere har eksisteret siden 1933, altså i nu 75 år.

Jubilæet fejredes bl.a. ved en udstilling i Det Kongelige Bibliotek, hvor fokus var lagt på de seneste 25 års udvikling i dansk bladtegning.

De seneste 25 år har betydet død eller oplagsnedgang for en meget stor del af dagspressen. Det er også gået ud over bladtegnere.

På trods heraf er adskillige nye talenter kommet til, og nye udtryk finder nye veje i samklang med og i respekt for en lang og fornem tradition.

Udstillingen præsenterede bidrag fra samtlige medlemmer af foreningen.

Tegning af Poul Holck.

gen Danske Bladtegnere, som har været aktive i perioden fra 1983. Det betød, at alle bladtegningens genrer fandtes på udstillingen, og at bidragene kom fra både tegnere på de store landsdækkende aviser og lokale medier, fra fagblade, magasiner, forlag og freelancere.

Bladtegnergangen og Udlånsbroen 1. december 2008 - 31. januar 2009.

60 års bladtegning: Erik Werner

Erik Werner er kendt og elsket som teatertegner. I løbet af mere end 50 år er samtlige af dansk teaters betydeligste navne et utal af gange indfanget på blokken nede fra halvmørket på første række.

Udstillingen *60 års bladtegning: Erik Werner* viste foruden teatertegninger også Eriks Werner politisk-satiriske tegninger, som han næsten dagligt i godt 30 år tegnede til *Berlingske Tidende* – en samling som næsten er komplet, med undtagelse af de tegninger, politikerne selv har købt igennem tiderne.

Denne samling præsenterer et stykke tegnekunst, hvor Erik Werners eget gemyt og livssyn folder sig ud i den daglige politiske debat, som han iagttager og kommenterer fordomsfrit, frækt og muntert.

Erik Werner har konsekvent fulgt og iagttaget Anker Jørgensen fra hans tidlige start i fagbevægelsen til hans mange år i statsministerstolen. Det er blevet til mange, mange hundrede tegninger, og på Udlånsbroen kunne man se et udvalg, der kunne opleves som en tegneserie, der har udviklet sig over tid og formet af hovedpersonen selv.

Begge disse linjer i Erik Werners produktion – den teatermæssige og den politiske – kunne ses på udstillingen.

Bladtegninggangen 6. februar – 2. maj 2009, Udlånsbro indtil 7. marts 2009.

Oktojonen

“En sømand har sin enegang” eller “Stot står den danske sømand”

Udstillingen viste et lille udpluk af, hvad der gemmer sig om søfolk og skumsprøjt i Småtrykssamlingens magasiner. Fra både Handelsflåden og Søværnet samt i lidt af alt det øvrige, man forbinder med søens folk.

Oktojonen januar - april 2009.

Webudstilling: Kistebilleder Folkelige tryk 1650-1870

Kistebilledet i Danmark tjente gennem små 300 år til formidling af nyheder, moralsk opbygning samt til underholdning for almuen – en tidlig form for trykt avis på ét blad, flyveblad også kaldet. Den danske eller tyske tekst var som oftest gjort levende med en håndkoloreret illustration i træsnit, der sammen med kirkens kalk-

malerier var menigmands eneste møde med billedkunsten. Man værnede om dem og gemte dem, klæbet op på indersiden af sin kiste – heraf navnet kistebillede eller kisteblad, som det undertiden kaldes.

Kistebilledet – denne folkets grafik – havde ikke høj status i samtiden. Først i 1961 blev en egentlig registrering gennemført og udgivet i *Det folkelige danske træsnit i etbladstryk 1650-1870* af toldkontrollør og privatsamler V. E. Clausen.

I dag er kistebillede en sjældenhed. Foruden Billedsamlingen 231 registrerede eksemplarer findes andre eksemplarer i bogform på Det Kongelige Bibliotek. Andre større samlinger af kistebillede findes på bl.a. Nationalmuseet, Frederiksborg Slot, Dronningens Håndbibliotek, Norsk Folkemuseum, Oslo samt Museet på Gottorp Slot, Slesvig, som efter V. E. Clausens død erhvervede hans private samling.

Gengivelserne i denne webudstilling af *den over hele Europa noksom bekiende Kiempe*, Bernhard Gilli.

Den ulykkelige Ascension, eller: Equilibristen Christian Roats sidste Vandring, fra Rosenborg Slotstaarn til Exerceerpladsen, Tirsdagen den 12te Juni 1827. Den hollandske linedanser, Christian Roats styrt.

stilling præsenteres med den oprindelige trykte titel undertiden suppleret med en kort, forklarende, mere mundret tekst. Navneformer følger moderne retskrivning som i *Dansk Biografisk Leksikon* og andre gængse opslagsværker. Registrering og indeksering følger V. E. Clausens emneinddeling.

Dronningesalsmontrerne

Selma Lagerlöf 150 år

I forbindelse med 150-året for den svenske forfatterinde Selma Lagerlöfs fødsel vistes

en udstilling af tidlige oversættelser til dansk samt de allerseneste danske udgaver.

Lyrikere på skrift

På baggrund af den store danske lyriker Inger Christensens død i januar 2009 vistes en udstilling af hendes og tre andre (Pia Tafdrup, Michael Strunge, F.P. Jac) danske lyrikeres manuskripter, som findes i bibliotekets Håndskriftafdeling.

Foredragsrække

Forårets tema i Diamanten: Kunst & Kærlighed

Gik kunsten og lykken op i en højere enhed? Blev kærligheden kilde til kostbar inspiration? Blev den til arbejdsglæde? Klichéen siger, at ulykkelig og uengældt kærlighed har været vejen til den store åbenbaring for mange kunstnere, men hvordan gik det med dem, som fik hinanden – George Sand og Frédéric Chopin, Frida Kahlo og Diego Rivera, Jean-Paul Sartre og Simone de Beauvoir, Anna Ancher og Michael Ancher, Anne Marie Carl-Nielsen og Carl Nielsen?

Trods gode intentioner har det ikke altid været lige let at få plads til to kunstnere i ægteskabet, og kunsthistorien bugner da også af eksempler på kvindelige kunstnere, der psykisk og eksistentielt havde vanskeligt ved at erkende deres egen kapacitet. Men i foredragsrækken sættes fokus på undtagelserne. I nogle af tilfældene vandt kvinderne endda den

konkurrence, der opstod i parforholdet – og anses i dag som større kunstnere end de mænd, som ellers spillede hovedrollen i deres samtid.

Kunstnerpar har de seneste år været på plakaten i udstillingsammenhænge, på museer, i bøger og på film. Hvorfor fascinerer disse par os så meget i dag? Måske fordi der netop var tale om alliancer, som bar frugt for den kunst, mindst en af parterne blev berømte for. Mellem kunstner og værk var der en ekstra person, som indirekte har spillet en rolle. Kunstnerparrene repræsenterer også en form for modernitet: Her var parforhold, hvor begge parter – og ikke kun manden – havde en faglighed.

Endelig rummer de historiske *love stories* det stof, som film er gjort af: lidenskab, misbrug, tragedie, kampen for uødélighed og den romantiske idé om den eneste ene, soulmaten, musen, mentoren i én og samme person.

I foredragsrækken *Kunst & Kærlighed* gik en række specialister bag om det stereotype billede af de historiske kendisser, som de er fremstillet i film og romaner og belyste i stedet, om det mytedannende valg af partner faktisk fik indflydelse på det, de skabte? Hvordan har eftertidens fikcionalisering og dyneløfteri præget fortolkningen af deres værk? Har mytologiseringen af deres privatliv stået i vejen eller banet vejen for værkerne?

Anna Ancher og Michael Ancher **Den lykkelige undtagelse**

mandag 19. januar 2009

Gensidig respekt var karakteristisk for kunstnerparret Ancher, ikke blot personligt men også fagligt.

I 1870-ernes Danmark var det vanskeligt for en kvinde at uddanne sig til

maler og endnu sværere at gøre karriere, især hvis hun blev gift. Men det lykkedes i fuldt mål for Anna Ancher.

Anna og Michael Ancher og

Michael og Anna Ancher.

skabte sammen med andre Skagensmalere en realitetsbetonet kunst, der i 1880-ernes begyndelse blev anset for revolutionær - "Det moderne Gennembrud" i maleriet. Som sande tilhængere af Georg Brandes' tanker gav de hinanden mulighed for udfoldelse.

Oplæg af Elisabeth Fabritius, kunsthistoriker, seniorforsker ved Det Kongelige Bibliotek.

George Sand og Frédéric Chopin

tirsdag 10. februar 2009

"On vous adore" – med disse ord erklærede den 34-årige Aurora Dudevant, bedre kendt som forfatteren George Sand, sin beundring for den 28-årige komponist Frederic Chopin den 25. april 1838.

Snart blev de to et berømt kunstnerpar og tilbragte de følgende otte år i hinandens selskab, både i Paris, på rejser og i Auroras sommerdomicil, Nohant. Det hele sluttede dramatisk og tragisk, men i de år, de var sammen, skabte de begge store og vigtige værker, og George Sand fulgte på afstand Chopins liv helt til hans død i november 1849.

George Sand og Frederic Chopin. Udkast til maleri, 1838, af Eugène Delacroix.

Var de hinandens frelse eller forbandelse? Det ville vi nok aldrig få afklaret, men både deres liv og deres værk ville se anderledes ud, hvis de ikke havde mødt hinanden.

Oplæg af mag.art. Lise Buskjensen, litteraturforsker og Eva Maria Jensen, forfatter og ph.d. i teologi, cand. mag. i musik og filosofi.

Foredrag og debat

ATS Live

tirsdag 20. januar 2009

Politikens 'At Tænke Sig'-spalte har underholdt *Politikens* læsere med aktuel satire hver eneste dag siden 1932.

Spaltens nuværende redaktører, Gorm Vølver og Ole Rasmussen, har ikke været med helt så længe, selv om man måske skulle tro det, når man ser dem.

Trods tiltagende alderdomstegn havde de to journalister dog stadig mod på at levere en live-udgave af deres satiriske udfoldelser, og de kunne godt finde på at bryde ud i sang undervejs. Så man var advaret.

Benjamin Britten: *Lucretia* Operaintroduktion

mandag 16. februar 2009

Lucretia er myten om den kyske romerinde Lucretias voldtægt og selvmord. Men operaen er meget mere end blot en genfortælling af myten – det er en barsk kritik af kristendommens skyldbegreb og magtmisbrug.

Erfaring og ny energi forenes i forestillingen, da den garvede engelske dirigent og Britten-specialist Stuart Bedford møder den unge instruktør Veronika Kær. Brittens *Lucretia* opføres for første gang siden urpremieren i 1946 i sin oprindelige form.

Operadramaturg Henrik Engelbrecht fortalte om Det Kongelige Teaters opsætning af forestillingen.

Kunst skabes ikke i god ro og orden

mandag 2. marts 2009

En række kendte nordiske figurer fra kunst- og kulturlivet diskuterede, og vendte og drejede deres personlige erfaringer med det kunstneriske lederskab. For hvad vil det egentlig sige at være leder for kreative og kunstneriske medarbejdere? Hvilken type lederskab kræver det at styre medarbejdere, som hver dag sætter deres eksistens på spil for at levere det ultimative?

Kunstnere tænker med hjertet – og vi andre med pensionsordningen og hovedet. Vil kunsten overhovedet lade sig lede?

Aftenens hovedpersoner svarede i fællesskab på disse spørgsmål, der trænger sig på i en oplevelsesøkonomisk tid, hvor grænsen mellem kultur- og erhvervsliv bliver stadig mere diffus.

Man kunne møde Ole Fogh Kirkeby, filosof; Vibeke Windeløv, film-

producent; Poul Nesgaard, rektor for Den Danske Filmskole; Christian S. Nissen, tidligere generaldirektør i DR; Sune Nordgren, project manager og tidligere chef for Nasjonalmuseet for kunst, arkitektur og design i Oslo. Moderator: Uwe Bødewadt.

Bo Holten: Livlægens besøg

Operaintroduktion

mandag 16. marts 2009

Henrik Engelbrecht fortalte om Det Kongelige Teaters opsætning af komponisten Bo Holtens nye helaftensopera, bygget på P.O. Enquists medrivende bog om

Livlægen Johan Friedrich Struensee, der blev benrettet og lagt på hjul og stejle 28. april 1772. Maleri af Jens Juel.

den mest dramatiske episode i Danmarkshistorien – trekantsdramaet mellem den sindssyge kong Christian 7., hans hustru Caroline Mathilde og den tyske livlæge Struensee.

Det er en opera om tragisk kærlighed, intriger og magtbegær med komponisten selv i spidsen for Den Kongelige Operas Solister, Det Kongelige Operakor og Det Kongelige Kapel.

International forfatterscene

Et nyt forum for litterære samtaler, hvis udgangspunkt er de internationale forfatters aktuelle værker, men som også knytter an til andre kunstneriske genrer og til verden uden for Danmark.

Per Olov Enquist

Torsdag 15. januar 2009

Enquist besøgte International Forfatter-scene i Den Sorte Diamant som den første udenlandske forfatter i den nye sæson. I samtale med kollegaen og forfatteren Suzanne Brøgger fortalte Enquist om selvbiografien *Et andet liv*, som han bl.a. har modtaget den svenske Augustpris for.

I *Et andet liv*, der strækker sig fra Västerbotten til Broadway, sætter kunstneren sine kreative og destruktive sider i centrum. Den begynder i Nordsverige, hvor Enquist vokser op i et strengt kristent samfund, der ser alkoholjævelen som den største af alle djævl.

I samtalen med Suzanne Brøgger kom Enquist ind på nogle af de centrale emner i sin bog: Hvordan det lykkedes ham at blive en af Nordens mest succesfulde forfattere. Hvordan han fik stor international succes og i flere år boede i København, hvor han var ophavsmand til en af Det Kongelige Teaters største publikumssucceser, *Fra regnormenes liv*. Men også hvordan der midt i succesen begyndte at spire en personlig krise, hvor barndommens djævl fik tag i ham. Skuespilleren Michael Moritzen læste centrale passager op af *Et andet liv*.

Per Olov Enquist (f. 1934) voksede op i Nordsverige. Han slog igennem med *Magnetisørens femte vinter* (1964) og *Legionarerne* (1968), for hvilken han modtog Nordisk Råds pris. Senere fulgte en lang

række skuespil og romaner, deriblandt *Liv-løgens besøg*, der fik Augustprisen som den bedste svenske roman i 1999. Bogen *Et andet liv* udkom på dansk januar 2009.

Hans Magnus Enzensberger

Tyskland

mandag 16. februar 2009

I år er det 20 år siden, at muren mellem Øst- og Vesttyskland faldt. De fire tyske forfattere Günter Grass, Hans Magnus Enzensberger, Siegfried Lenz og Juli Zeh, der optræder på International Forfatterscene i foråret 2009, er på hver deres måde en del af den dramatiske historie omkring Tysklands deling i 1949 og murens fald i 1989. I kraft af deres litterære værker og samfundspolitiske engagement har de bidraget til en diskussion af kunst, kultur og politik, som rækker langt ud over Tysklands grænser. I Det Kongelige Bibliotek vil publikum kunne opleve dem fortælle om deres forfatterskab, og der vil være oplæsning fra deres aktuelle bøger.

Hans Magnus Enzensberger i samtale med professor Per Øhrgaard, Copenhagen Business School, om sine romaner og sit forfatterskab.

Arrangementet var skabt i samarbejde med Goethe-Institut Danmark.

Siegfried Lenz

Tyskland

mandag 23. marts 2009

Siegfried Lenz fortalte i samtale med prodekan Lykke Friis, Københavns Universitet, om sit forfatterskab og sin rolle i Tysklands turbulente historie. Lenz' seneste bog *Et minuts stilhed*, udkom på dansk i 2008.

Arrangementet var skabt i samarbejde med Goethe-Institut Danmark.

Musik

Nytårskoncert!

fredag 9. januar 2009

Michala Petri, blokfløjte

Klovnen Bonbon

Mikael Sylvest, lysdesign

DiamantEnsemblet

Præsentation: Max Artved

Der var klassiske toner af bedste slags, virtuose løb på blokfløjten, perlede værker og også nogle af den mere alvorlige slags. En ægte klovn, der tryllede, argentinske klange af Piazzolla og en enkelt nytårsmarch eller to. Diamant-Ensemblet bød nemlig igen på Nytårskoncert! – et tilskud lys og musikalske løjer i den lidt trætte og mørke vintertid.

Sponsorer: Siemens, Oticon Fonden, Knud Højgaards Fond. Mediepartner: DR P2

Sinne Eeg & Trio

VinterJazz 2009

onsdag 28. januar 2009

Sinne Eeg, vokal

Lennart Ginman, bas

Jacob Christoffersen, klaver

Morten Lund, trommer

For sangerinden Sinne Eeg blev drømmen i 2007 til virkelighed, da hun med sin anmelderroste cd *Waiting for Dawn*, tilsluttede sig den absolutte elite blandt danske jazzkunstnere. Mange har siden fået øjnene op for Sinne Eegs store talent, og hun har bl.a. optrådt som solist på plænen i Tivoli og med Doky-Brothers under Copenhagen Jazz Festival 2008. Desuden modtog hun også i 2008 en Danish Music Award for Bedste jazz vokalalbum.

Sinne Eeg udgav i april 2008 endnu en cd, *Kun en Drøm*, med Chris Minh Doky som producer og bassist. Cd'en er en dansksproget jazz-udgivelse primært bestående af danske evergreens som *Dansense* og *Førelsket i København*.

Ved koncerten blev der præsenteret sange fra begge cd'er, altså en blanding af danske klassikere, Sinnes og Lars Janssons egne sange samt et par enkelte jazzstandards. Hun blev akkompagneret af nogle af de mest kompetente, danske jazzmusikere, nemlig bassisten Lennart Ginman, pianisten Jacob Christoffersen og trommeslageren Morten Lund.

Jazz på svenska

VinterJazz 2009

lørdag 31. januar 2009

Trollkarlen – film af Anders Østergaard om Jan Johansson

Koncert med Lars Jansson Trio

En af Sveriges helt store musikprofiler, pianisten Jan Johansson, omkom ved en bilulykke i 1968, kun 37 år gammel. I den anledning vistest denne aften den prisbelønnede dokumentarfilm *Trollkarlen*, som ud over at tegne et poetisk portræt af den sky musikers liv og vidtspændende musikalske univers også rummer arkivmateriale fra Johanssons barndom og de mange koncerter i Jazzhus Montmartre, samt aktuelle interviews med venner og kolleger.

Efter filmen var der koncert med Johanssons arvtager Lars Jansson, som nu i snart 20 år har markeret sig som en del af den svenske jazztradition, der bygger videre på pianisten Jan Johanssons fortolkninger af de svenske folkeviser.

Lars Jansson, klaver

Christian Sperring, bas

Anders Kjellberg, trommer

Stillekoncert I

Shhhh .... Det er musik!

onsdag 11. februar 2009

Trio Aristos:

Szymon Krzesowiec, violin

Alexander Øllgaard, bratsch

Jakob Kullberg, cello

Reklamer, lyde, film, støj, internet – verden flimrer i en sådan grad, at ro og fordybelse er blevet en kommerciel handelsvare i form af dyre wellnessprodukter. Og nok er ro og fordybelse en luksus, men det er også en nødvendighed, som alle bør have adgang til.

Med fyraftensserien *Stillekoncerter*. *Shhhh ... det er musik* behøver man ikke andet end at afse en god times tid, sætte sig på stolen i Dronningesalen og lade roen sænke sig. Tæt på musikerne, og musik af høj kvalitet, bl.a. af Beethoven, Martinů og Bent Sørensen, i centrum. Musikken sørger for resten – roen, fordybelsen og den lille stilhed, som musikken pauser skaber.

Program: Beethoven Strygetrio, G-dur, opus 9, nr. 1; Simon Steen-Andersen: Nyt værk; Per Nørgård: Trio; Martinů: Strygetrio nr. 1.

Andreas Brantelid &

DiamantEnsemblet

tirsdag 17. februar 2009

Det er ikke mange år siden, at cellisten Andreas Brantelid var en del af den såkaldte musikalske fødekæde i Danmark, og selv om han kun er 21 år, har han spillet cello i 17 år.

2008 var et år, hvor det gik rigtig stærkt for den dansk-svenske cellist: Sammenslutningen European Concert Hall Organization har udnævnt Andreas Brantelid til årets Rising Star, og han har fået sin første cd udgivet på EMI Classics,

en cd der byder på nogle af cellolitteraturens absolutte klassikere, bl.a. Tjajkovskijs Rokoko-variationer og Schumanns Cellokonzert.

Det er første gang Andreas Brantelid har spillet med DiamantEnsemblet. Koncerten bød først og fremmest på Schuberts store C-dur Strygekvintet, der kræver to cellister på scenen – denne aften gæstesolisten Andreas Brantelid og DiamantEnsemblets faste cellist Øystein Sonstad.

Program: **Franz Danzi: Bläserkvintet**, F-dur, opus 68 nr. 2; **Franz Schubert: Strygekvintet**, C-dur, D 956.

Sponsorer: Siemens, Oticon Fonden, Knud Højgaards Fond. Mediepartner: DR P2.

Pianister i Diamanten: Saleem Abboud Ashkar

lørdag 21. februar 2009

Den palæstinensisk-israelske pianist Saleem Abboud Ashkar (f. 1976) spillede første gang i Danmark 2007; her var han med stor succes hos anmeldere og publikum solist med Israel Filharmonikerne.

Den unge pianist, der bl.a. er uddannet i Tyskland, har i de seneste år haft koncerter med store internationale orkestre og dirigenter som Zubin Mehta, Daniel Barenboim, Riccardo Muti og Vladimir Fedoseyev.

Det Kongelige Bibliotek præsenterede Saleem Abboud Ashkar i et gedigent soloprogram, der bød på musik af Beethoven, Schumann, Chopin og Schönberg.

Finale: Carl Nielsen Udgaven

tirsdag 17. marts 2009

Else Torp, sopran

Jens Elvekjær, klaver

DiamantEnsemblet

Præsentation: Niels Krabbe

I 2009 fejrer Det Kongelige Bibliotek, at Carl Nielsen Udgaven er fuldendt, dvs. at alle komponistens værker nu findes tilgængelige i en såkaldt praktiskvidenskabelig udgave i 35 bind til brug for såvel musikforskningen som det praktiske musikliv i ind- og udland.

Med ved koncerten var pianisten Jens Elvekjær, der sammen med DiamantEnsemblet har indspillet en del af Carl Nielsens kammermusik på Dacapo Records.

Koncerten indledtes med hans officielle opus 1, Suite for Strygeorkester, hvorefter fulgte tre værker fra komponistens modne år, Ved en ung Kunstners bære (opført ved maleren Oluf Hartmanns begravelse i 1910), det vægtige klaverværk, Tema med Variationer opus 40, og den populære Bläserkvintet med de

Komponisten Carl Nielsen (1865-1931). Nu er alle hans værker tilgængelige i en trykt udgave (Det Kongelige Bibliotek).

fine afsluttende variationer over Nielsens melodi til Min Jesus, lad mit hjerte få.

Koncerten afsluttedes med sange af Nielsen sunget af Else Torp, først på dansk med klaverakkompagnement, og derefter til ensembleakkompagnement med den engelske tekst, som den nye udgave af sangene har publiceret i håb om en større udbredelse af disse sange for et udenlandsk publikum.

Program:

Carl Nielsen: **Fællessang**

Ved en ung kunstners bære

Tema med Variationer, opus 40, for klaver solo

Suite for Strygeorkester, opus 1

Blæserkvintet, opus 43

Nielsen-sange med klaver- og ensembleakkompagnement

Sponsorer: Siemens, Oticon
Fonden, Knud Højgaards Fond. Mediepartner: DR P2.

Stillekoncert II

Shhhh ... det er musik!

onsdag 18. marts 2009

Årets andet stillekoncert præsenterede

Trio Aristos:

Szymon Krzesowicz, violin

Alexander Øllgaard, bratsch

Jakob Kullberg, cello

Program:

Beethoven: Strygetrio, D-dur, opus 9 nr. 2

Simon Holt: Amapolas (Uropførelse, bestilt af Det Kongelige Bibliotek); Ernst

Křenek: Strygetrio, opus 118.

Tema: Gunnar Berg 100 år

lørdag 28. marts 2009

Signe Asmussen, sopran

Hélène Navasse, fløjte

Erik Kaltoft, klaver

Århus Sinfonietta

Jens Rossel, præsentation

2009 er 100-året for den danske komponist Gunnar Bergs fødsel i St. Gallen i Schweiz.

Berg var på mange måder en markant outsider i dansk musik. Hans livsværk var et helt specielt, dansk bidrag til den moderne musiks udvikling i efterkrigstiden, og han havde mere end nogen anden dansk komponist berøring med centrene, hvor den ny musik blev skabt og diskuteret.

100-året markeres blandt andet med cd-udgivelser og med koncerter i Schweiz, Tyskland, Østrig, USA, Ukraine, England, Sverige og Frankrig.

Program: Tøbrud (Malinowski), Pastourelle, Filandre, Ti japanske træsnit (efter Hokusai's Fujiyama-træsnit), Eclatement 2, 3 og 10, Petite Musique.

Koncerten var arrangeret i samarbejde med Århus Sinfonietta og Arbejdsgruppe Gunnar Berg.

Andre arrangementer

Filmpremiere: Den Bevægede Jord

torsdag 29. januar 2009

Som markering af Det Internationale Astronomiår 2009 havde dokumentarfilmen *Den Bevægede Jord* af Lars Becker-Larsen premiere i Dronningesalen.

I 1543 udfordrede astronomen Nikolaj Kopernikus hele verdensbilledet. Kopernikus påstod, at Jorden ikke var verdens urokkelige centrum, men derimod en planet i kredsløb om solen. For den kristne kirke var det en kættersk ide helt i strid med Bibelens ord.

I de følgende århundreder

Den 17. februar i jubilæret 1600 under Clemens VIII's pævedømme blev Bruno kneblet og ført til pladsen Campo dei Fiori i Rom og brændt. En statue af Giordano Bruno skabt af Ettore Ferrari rejstes i 1889 på pladsen.

søgte videnskabsmænd som Tycho Brahe, Kepler, Galilei og Newton indædt at afklare spørgsmålet om 'en jord i bevægelse'. Det førte til en åben konflikt med kirken, som idømte Galilei livsvarig husarrest og brændte filosofen Giordano Bruno på bålet.

Det var begyndelsen ikke alene til et nyt verdensbillede, men også den moderne naturvidenskab og dermed hele den måde, som vi i dag opfatter verden på.

Students Only! Science fiction og virkelighed

En debat om sci-fi-film, teknologi og fremtiden

mandag 26. januar 2009

Jakob Stegelmann, studievært og sci-fi-guru

Malene Flagga, videnskabsjournalist og fysiker

Students Only! inviterede studerende på videregående uddannelser til en eksklusiv aften om samspillet mellem kunst og teknologi, hvor ord og filmklip fulgtes op af elektronisk musik og en gratis øl.

Science fiction har forudsagt

mange af vor tids opfindelser, så kan vi bruge sci-fi som retningsviser for fremtiden? Og er vi i så fald på vej mod *Blade Runners* mørke cyberpunk eller forenede planetsystemer med stjernerejser og holo-dæk som i *Star Trek*?

Science fiction-guruen Jakob Stegelmann, fra det legendariske program *Trolspejlet*, medbragte filmklip og gav en guidet tur igennem sci-fi-universet.

Malene Flagga, videnskabsjournalist og fysiker med speciale i kvante-gravitation, spår, at megen teknologi fra science fiction faktisk kan blive virkelighed. Hvor er forskningen på vej hen? Får vi implantater som i *Blade Runner*, kunstig intelligens som i *The Matrix*, eller kommer vi til at rejse mellem stjernerne gennem ormehuller som i *Contact*?

Efter debatten, i tråd med aftenens tema, spillede electronica-kunstneren Sofus Forsberg, der bl.a. har optrådt på Sonar-festivalen i Barcelona. Elektronisk musik fyldte Den Sorte Diamants bølgende atrium, og der var gratis øl fra Carlsberg.

Everything you can think of is true Kunstnerens skitsebøger: impressioner, ideer, visioner Brunch & Udstilling

lørdag den 7. februar

Udstillingsredaktør Bruno Svindborg fortalte om arbejdet med skitserne forud for udstillingens åbning og kom nærmere ind på, hvilken betydning skitserne har i forhold til vores opfattelse af kunsten og kunstneren.

Udstillingsscenograf Sidsel Becker fortalte om arbejdet med den verdensberømte kunstner Robert Wilson. Wilson har med sit design af udstillingen gjort den til en helt særlig oplevelse, der

opfordrer publikum til aktivt at tage del i udstillingens univers. Arrangementet afrundedes naturligtvis med en tur i selve udstillingen.

Artist's Talk: Jime Dine

fredag 13. februar 2009

Man kunne møde den amerikanske billedkunstner Jim Dine, aktuell med udstillingen *This is how I remember, now* i Det Nationale Fotomuseum.

Hærværk som live drama-dokumentar

tirsdag 24. februar 2009

Gerz Feigenbergs live-opsætning af Tom Kristensens *Hærværk* fra 1930 blev opført for fulde huse i Den Sorte Diamant i september 2008. Readingen kunne nu opleves igen.

Hvis klassikerne inden for litteraturen har hjemme et sted, er det på Det Kongelige Bibliotek. Det Kongelige Bibliotek skabte i samarbejde med Contamondo Teater for anden gang drama-dokumentar på scenen.

I to store fortælle-mæssige cirkelbevægelser skrællede skuespillerne Anette Støvelbæk, Michael Moritzen, Gerz Feigenberg og Bjarne Henriksen lag på lag af Tom Kristensens undergangsberetning *Hærværk*.

På flere niveauer handler værket om storbyen. Bogens hovedperson Ole Jastrau begynder i Københavns forfinede og kunstneriske miljøer, men som man kan opleve, tumler han mod byens bund – blandt drankere, hjemløse og ludere. Og samtidig indeholder Jastrau selv disse storby-poler i sig: det sarte og ophøjede og

det grove og fornedrende.

Tom Kristensens bog er fiktion, men trækker alligevel mange paralleller til hans eget liv. Tom Kristensen drak selv i perioder, men valgte alligevel undergangen fra. Ole Jastrau i *Hærværk* traf det modsatte valg. Som det blev sagt på scenen: "Han vælger den mulighed, vi alle altid har: At gå i hundene!"

Erhvervelser

Håndskriftafdelingen

Gæstebog

I forlængelse af andre erhvervelser efter kapelmester Frederik Schnedler-Petersen, har Håndskriftafdelingen nu yderligere erhvervet en Gæstebog fra Tivolis Koncertsal.

Bogen, der har tilhørt Schnedler-Petersen, der fra 1909 til 1935 var kapelmester i Tivolis Koncertsal, er forsynet med autografer og hilsener fra musikere, sangere og komponister, der har været omkring koncertsalen i perioden fra 1919 til 1935. Af store udenlandske kunstnere kan nævnes Jean Sibelius, Jussi Björling og Igor Stravinsky. Sidstnævnte har skrevet næsten en halv side med en nodelinje, samt en demonstrativ opvisning af, at han nu kan skrive ordet "København" fejlfrit på dansk.

Bogen giver som helhed et interessant og levende billede af, hvad der rørte sig i dette vigtige hjørne af tidens danske musikliv i årene lige efter 1. verdenskrig.

Boggave

Fra Harald Ilsøe, tidligere seniorforsker

ved Det Kongelige Bibliotek, har Det Kongelige Bibliotek modtaget en værdifuld boggave bestående af 40 danske bogbind fra perioden 1843-1880, alle med forgyldt ornamenterede skinddrygge.

Der er tale om danske bøger indbundet af en række danske bogbindere, fx Carl Petersen og D. L. Clément, og i flere tilfælde er det lykkedes Harald Ilsøe at finde bogbindernes annoncer for de pågældende bøger i *Dansk Boghandlertidende*.

Ornamenterne på ryggen er ofte figurdekorationer relateret til bogens indhold – således B.S. Ingemanns *Valdemar Sejr* (Reitzel 1860), på hvis ryg ses en konge med fane, en mand med bog (som formentlig er Saxo) og et skjold med to løver.

Af større samlinger kan nævnes papirer efter forfatterne Erik Knudsen og Lise Sørensen, Jørgen Gustava Brandt, Kelvin Lindemann, H.P.E. Hansen og nyligt afdøde F.P. Jac. Endvidere er der modtaget et større supplement til litteraturprofessor F.J. Billeskov Jansens efterladte papirer, samt redaktør og forfatter Henning Fonsmarks papirer, og papirer og bøger efter professor Paul Rubow. I denne sammenhæng kan endvidere nævnes papirer efter forfatteren og oversætteren Clara Selborn, der i mange år var Karen Blixens sekretær.

Musikken er repræsenteret med operasangerinden Inga Nielsen efterladte papirer og papirer efter komponisten Jørgen Jersild og organist Erik Eriksen.

Yderligere er der erhvervet efterladte papirer fra arkæologerne Jørgen Jensen og P.J. Riis og fra kunsthistorikeren Hans Helge Madsen.

Af andre større samlinger kan yderligere nævnes Chr. Ejlers Forlags arkiv

og Lingvistikredsens arkiv.

Af andre markante breverhvervelser kan nævnes Herbert Pundiks breve til hustruen Inge Ruth Pundik; 48 breve fra Frank Jæger til vennen og komponisten Tony Vejslev; 16 breve fra Aksel Sandemose til den svenske bibliotekar Gösta Östling; 18 breve fra maleren L. Tuxen; korrespondancen mellem Erik Sønderholm og komponisten Erling Brene 1956-1979; breve til organisten Charley Olsen; breve til oversætteren Karsten Sand Iversen, og endelig en samling familiebreve, primært skrevet på St. Thomas i 1880'erne, til Henriette Aae.

Enkeltbreve er indgået fra bl.a. Victor Bendix, Emil Bluhme, Karl Emil Franzos, Niels W. Gade, M. Goldschmidt, Emil Hartmann, Carl Nielsen, P. Hjort, Leopold Rosenfeld, Georg Brandes, G.F. Duckwitz, Michael Strunge, Sven Møller Kristensen, Jørgen Sonne, Jørgen Gustava Brandt.

Af de meget forskelligartede mindre samlinger, der er indgået, kan nævnes Erik Wiedemanns manuskripter (og kontrakter) til radioudsendelser om (primært) jazz og amerikansk litteratur i perioden 1949-1976; Harald Gruts manuskripter til radioudsendelser (primært) om jazz i perioden 1945-80; komponisten Knud Åge Riisagers forlagskontrakter; komponisten Per Nørgårds Koda-, NCB- og Wilhelm Hansen-afregninger; Koda-afregninger vedr. Niels W. Gade 1931-1941; papirer vedr. Det Ankerske Legat og Otto Rungs Fond; sognepræst Jens Schultz' manuskripter til prædikener 1930-1951; Walther Kastvigs samling af avisudklip om danske forfattere; breve fra og til spaniensfrivillig Kaj Nielsen samt andre papirer i tilknytning til ham; bøger

og scrapbøger efter lægen Jonathan Høegh von Leunbach.

Af dagbøger er der erhvervet journalisten Axel Pilles dagbøger fra rejser i Amerika, Balkan og Tyskland, 1917-1927, samt Thøger Haugaard Petersens Rejsedagbog fra Berlin 1913.

Endelig er der også i 2008 erhvervet en del tegninger og skitser, herunder en skitsebog af Poul Bjørklund fra midten af 1960'erne, 22 blækttegninger af Barry Wilmont til "Beowulf", og skitser og tegninger af Mogens Zieler.

Det skal tilføjes, at en del af de især større samlinger endnu ikke er færdigordnet og derfor indtil videre ikke kan benyttes.

Musik- og Teaterafdelingen

Ny båndsamling med N.V. Bentzons musik

Biblioteket har modtaget en samling på 70 spolebånd med musik af komponisten Niels Viggo Bentzon. (1919-2000).

Det drejer sig om et udvalg af komponistens meget omfattende produktion, og der er tale om både kammermusik, orkestermusik, koncerter og soloværker, bl.a. for klaver. Optagelserne stammer hovedsageligt fra 1950'erne og 60'erne, og mange har relation til Tivoli.

Både udenlandske og danske kunstnere – deriblandt Bentzon selv på klaver – optræder på båndene, der også rummer indspilninger af uropførelser.

Manuskripter fra Else Marie Pade

Biblioteket har modtaget en række manuskripter fra komponisten Else Marie Pade.

Det drejer sig om scrapbøger og scrapbogs-kopier fra 1955-65 samt en mængde lister og andre noter.

Derudover indeholder samlingen nodemanuskripter til Far, mor og børn. En leg med opera for 6-12-årige, balletterne Pjerrots forunderlige dans og Die Geschichte eines Gräsleins, Et spil for cello 1-4 og Afsnit 1-3 for soloviolin og slagtøj.

Nye Thomas Koppel-manuskripter

Biblioteket har modtaget fire Thomas Koppel-manuskripter, dels for solo fløjte, dels for fløjte og klaver.

Det drejer sig om en Partita fra juli 1962 og 3 Fantasia'er, de to dateret maj og september 1961. Manuskripterne er et fint supplement til bibliotekets samling af Koppel-manuskripter. Der er således tale om tidlige værker i Koppels produktion, skrevet et par år før han fik sit gennembrud med H.C. Andersen-operaen *Historien om en moder*.

Nodemanuskripter fra Richard Østerfelt

Pianisten, organisten og komponisten Richard Østerfelt (1894-1962) havde en meget varieret musikalsk karriere. Han var ansat ved flere københavnske kirker, spillede i Radioen i 1950'erne, havde en række elever og dyrkede meget kammermusik.

Biblioteket har modtaget en stor samling nodemanuskripter fra perioden 1918-1960 med sange, kammermusik, orgelværker, korværker og teoretiske øvelsesstykker.

Per Nørgård-manuskripter

Sonate for violin og klaver. Partitur, 10 s. Solen så jeg (tekst: Jess Ørnso). Partitur, 1 blad.

Solo intimo. II. sonata - quasi una fantasia - per cello solo. 3 s.

To sange for bl. kor til tekster

af Halfdan Rasmussen: "Skælven" og "Søvn". 5 s.

Sonate for cello og klaver. Partitur og stemme.

Suite for cello og klaver. Partitur.

Nye nodemanuskripter med tilknytning til Helsingør

"Udsigt af Helsingør, Kronborg og Øresund imellem kysterne af Sjælland og Skaane tegnet paa terrassen i Haugen ved Marienløst af S.L. Lange 1804". Håndkoloreret eksemplar.

Musik- og Teaterafdelingen har som gave modtaget tre nodebøger, hvoraf de to efter alt at dømme har været i kasserer Herman Gerhardt Wessels (1823-1890) eje.

Wessel var søn af kammerer ved Øresunds Toldkammer Christian Gerhard Wessel (1787-1868) og voksede op i Helsingør. Han må ikke blot have været en musikalsk mand, men også praktisk udøvende, for de to nodebøger rummer musik for flere besætninger.

Den ene er et manuskript dateret 24. marts 1838. Det indeholder to- og firhændig klavermusik samt sange, hovedsagelig operamusik. Den anden er en samling af nodetryk suppleret med et enkelt manuskript – en afskrift af en Mozart-arie. Nodetrykkene indeholder bl.a. sange af J. Chr. Gebauer, Frederik Foersom og J. Bredal.

I sig selv er både disse håndskrifter og nodetryk værdifulde, men særlig interessante er de, fordi de kan henføres til samme ejermand, som vi altså mener at kunne identificere.

På den måde tegner de konturerne af en privat musikudøvelse i Helsingør.

Den tredje nodebog er et smukt manuskript med ejermærket C.H.S. 1790. Hvem denne signatur dækker over, ved vi ikke, men det er – ikke overraskende – samtidens musik, der har stået på ejerens cembalo eller klaver. Komponistnavne som Monsigny, Neumann, Vanhal m.fl. taler deres tydelige sprog.

Nodesamling fra Eugen Landert

Læreren, musikeren og korlederen Eugen Landert (1887-1958) virkede i mange år som faglærer ved Københavns Kommunes Skolevæsen. Samtidig var han koncertmester i Københavns Lærerorkester og leder af en række kor.

Sideløbende hermed komponerede han, og biblioteket har netop modtaget en samling af hans nodemanuskripter. Det drejer sig om manuskripter til en række sange og nogle kantater samt tryk af enkelte kompositioner for violin og/eller klaver, skrevet i perioden 1903 til ca. 1945.

Stor ny nodesamling fra Pantomimeteatret

Lige siden Tivolis åbning i 1843 har der været balletforestillinger i den gamle forlystelseshave.

For nylig er orkestrernoderne til de godt 50 balletforestillinger, der er blevet opført i Tivoli mellem 1916 og 1990, overført til Musik- og Teaterafdelingen.

Mange af datidens førende danske komponister er repræsenteret i denne samling, hvoraf kan nævnes Kai Normann Andersen, Emil Reesen, Niels Viggo Bentzon, Knud Høgenhaven og Ole Schmidt.

Manuskripter

Carl Nielsen: [Canto Serioso]. Andante Sostenuto for Pianoforte og Violoncello (afskrift med tilføjelser i autograf).

Svend-Ove Møller: Canon: Vær velkommen, Herrens År. Autograf, 1925 og Tre Koralforspil for Orgel. Autograf. 1929-31.

H.J. Holstebro: Koralbearbejdelser. Autograf 1945-68.

Svend Ørsted: Nocturne og Præludium for orgel. Autograf, 1952.

Orientask og Judaistisk Afdeling

Håndskrifter

Et lille, ottekantet koran-håndskrift dateret 1510 e.v.t. Mål 6,2 x 6,2 cm. Købt hos Bruun-Rasmussen.

Et poda-batak-håndskrift fra 16./17.årh, om varseltagning. Det

Kongelige Bibliotek har i sin samling af indonesiske håndskrifter i mere end 50 år haft et sæt fotografier af dette håndskrift, der har tilhørt en privatperson, men blev betragtet som betydningsfuldt nok til at være beskrevet i Catalogue of Oriental Manuscripts in Danish Collections, vol. 4.1, side 131-139 under signaturen BAT. 31. Originalhåndskriftet er således kommet i bibliotekets eje. Købt hos Bruun-Rasmussen.

Museale genstande

Tre traditionelle laotiske skrivegrifler, hver bestående af en metalstreng omgivet af et træskaft. Gave fra bibliotekskonsulent Pierre Evald.

Publikationer

Aktuelt fra Forskningsafdelingen [december 2008]. Elektronisk nyhedsbrev. *Aktuelt fra Forskningsafdelingen* findes via Nyheder på adressen <www.kb.dk>, hvorfra der også er mulighed for at tegne abonnement. Gratis.

Aktuelt fra Håndskriftafdelingen [januar 2009]. Elektronisk nyhedsbrev, der udkommer ti gange om året (jan.-juni, sept.-dec.). *Aktuelt fra Håndskriftafdelingen* findes via Nyheder på adressen <www.kb.dk>, hvorfra der også er mulighed for at tegne abonnement. Gratis.

Aktuelt fra Musik- og Teaterafdelingen [februar 2009]. Elektronisk nyhedsbrev, der udkommer hver anden måned. *Aktuelt fra Musik- og Teaterafdelingen* findes via Nyheder på adressen <www.kb.dk>, hvorfra der også er mulighed for at tegne abonnement. Gratis.

Bogens Verden. Tidsskrift for litteratur og kultur. Udg. af Det Kongelige Bibliotek og Det Danske Forfatter- og Ovesættercenter Hald. Red.: Bruno Svindborg (ansvh.), Jørn Erslev Andersen, Peter Q. Rannes. Årg. 90, 2008, nr. 1-4. ISSN 0006-5692. Kr. 450,-

Carl Nielsen Brevudgaven. Bd. 4: 1911-1913. Red., indl. og noter: John Fellow. Multivers. 2008. 600 s. Ill. ISBN 978-87-7917-245-6. Kun i ab.

Christiansen, Palle O.: Smeden & skaberværket. Tanker om tilværelsen i en vestjysk fabriksby. C.A: Reitzels Forlag. 2008. 167 s. Ill. (*Folkemindesamlingens Kulturstudier 14*). Kr. 200,-

Diamanten. Kulturblad fra Det Kongelige Bibliotek. Red.: Lise Bach Hansen (ansvh.). 5. årg., nr. 4. 2008. 24 s. Ill. ISSN 1399-6142. Kr. 20,-

Fabritius, Elisabeth: *Anna Ancher. The Pastels.* Det Kongelige Bibliotek: Forlaget Vandkunsten. 2008. 99 s. Ill. Fol. Kr. 249,-

Frost, Søren J.C.: *Fadrelandskærlighed - i landsoldaters breve fra krigen 1848-51?* C.A: Reitzels Forlag. 2008. 132 s. (*Folkemindesamlingens Kulturstudier 13*). Kr. 200,-

Hvenegaard-Lassen, Helle: *Et andet hjem. Kvindelig Læseforenings historie 1872-1962.* Udg. af Det Kongelige Bibliotek: Museum Tusulanums Forlag. 2008. 480 s. Ill. (*Danish Humanist Texts and Studies 35*). ISBN 978-87-635-045-9. Kr. 398,-

Kaaber, Svend, Boy Overgaard Nielsen & Thorkild Munk: *Gebeimeraad C.F. Rabens Danske Insektsamlinger.* En registrant over en samling akvareller og noter fra Aalholm om sommerfugle og andre insekter og dyr (1740-1752). Udg. af Det Kongelige Bibliotek. I komm. hos Forlaget Psyche. 2008, 254 s. ISBN 978-87-986646-7-0.

Kofod, Else Marie: *Traditionen tro? Hverdag og fest gennem 200 år.* [Ph.d.-afhandling]. Syddansk Universitetsforlag, 2008, 492 s, illustreret. ISBN 978-87-7674-291-1 (*Folkemindesamlingens Kulturstudier 9*). Kr. 398,-

Magasin fra Det Kongelige Bibliotek. Red.:
Lotte Philipson. 21. årg. nr. 3-4. 2008.
96 s. Ill. ISSN 0905-5533. Kr. 125,-
(abonnement), kr. 50,- (løssalg). Gratis
for medlemmer af Diamantklubben – Det
Kongelige Biblioteks Kulturklub.

*Niels W. Gade og hans europæiske kredse. En
brevveksling 1836-1891/Niels W. Gade und
sein europäischer Kreis. Ein Briefwechsel 1836-
1891.* Udg af/Hrsg. von Inger Sørensen.
Udg. af Det Kongelige Bibliotek & Det
Danske Sprog- og Litteraturselskab/ Hrsg.
von der Königlicher Bibliothek & Gesell-
schaft für Dänische Sprache und Literatur.
I komm. hos/in Komm. bei Museum
Tusculanum Press. 2008. Bd. 1-3. ialt 1.668
s. Ill. (*Danish Humanist Texts and Studies* 36).
ISBN 978-87-635-2577-0. Kr. 750,-

Forsiden: ”Fremstilling af den berømte engelske Fæstning Gibraltar, der ofte, og hvergang meget længe, af Spanierne har været indsluttet og beleiret, men dog hidtil tappert forsvaret”.

Kisteblad, der viser Gibraltarfæstningen under én af spaniernes mange belejringer, 1782.

Bagsiden: Komponisten Carl Nielsens værker udgivet og kommenteret i 35 bind.

Nu foreligger Carl Nielsens samlede produktion på tryk i en gennemrevideret udgave og præsenteret i overensstemmelse med det ypperste inden for nodeudgivelse.

Carl Nielsen Udgaven er det største musikudgivelsesprojekt i Danmark nogensinde. Af udgavens mere end 7.000 nodesider indeholder ca. en tredjedel musik, som aldrig tidligere har været trykt. I det omfang disse værker overhovedet har været spillet siden deres tilblivelse, er det sket fra håndskrevne noder med alt, hvad det indebærer af rettelser, overstregninger, morsomme bemærkninger fra skiftende tiders musikere osv. Carl Nielsen Udgavens 35 bind fylder halvanden meter i reolen.

